

Αξιότιμη κ. Υπουργέ,

Το υπό διαβούλευση σχέδιο νόμου “Ενσωμάτωση της Οδηγίας (ΕΕ) 2017/1564 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13ης Σεπτεμβρίου 2017 σχετικά με ορισμένες επιτρεπόμενες χρήσεις ορισμένων προστατευόμενων έργων και άλλων αντικειμένων προστασίας δυνάμει δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων προς όφελος των τυφλών, των αμβλυώπων και των ατόμων με άλλα προβλήματα ανάγνωσης εντύπων και για την τροποποίηση της οδηγίας 2001/29/ΕΚ για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας” είναι μια ευκαιρία να υπάρξει ουσιαστική αλλαγή και να δοθεί μεγάλη ώθηση στην πρόσβαση των ατόμων με προβλήματα ανάγνωσης -τους αναφερόμενους στην Οδηγία ως “επωφελούμενους”- στην γνώση, στον πολιτισμό, στην πληροφορία, σε βιβλία και έντυπο υλικό, κάτι που αποτελεί πάγιο αίτημα της βιβλιοθηκονομικής κοινότητας και όλων των αρμόδιων φορέων που καλούνται να υποστηρίξουν τους εντυποανάπηρους χρήστες τους. Δυστυχώς, όμως, κατά την άποψή μας, το κείμενο, όπως έχει διαμορφωθεί, δεν θα φέρει τα θετικά αποτελέσματα που επιδιώκει η Οδηγία και κατ’ επέκταση η Συνθήκη του Μαρακές. Και αυτό διότι:

[1] Προβλέπει καταβολή αποζημίωσης εύλογης αμοιβής στους δικαιούχους των έργων (παράγραφοι 11 και 12 του άρθρου 2) από τους αρμόδιους φορείς.

Αναγνωρίζουμε ότι η Οδηγία δίνει αυτή τη δυνατότητα, όμως στη βάση της Συνθήκης του Μαρακές δεν είναι υποχρεωτικό. Εμείς, όμως, ως χώρα επιλέγουμε να την υιοθετήσουμε. Για ποιο λόγο; Θεωρούμε ότι η αποδοχή αυτής της υποχρέωσης είναι αντιπαραγωγική και ευθέως επιβλαβής για τους επωφελούμενους εντυποανάπηρους χρήστες και τους εξουσιοδοτημένους φορείς. Στο ερώτημα εάν μπορούν μη κερδοσκοπικοί φορείς, όπως οι βιβλιοθήκες, να κάνουν χρήση των δικαιωμάτων της Οδηγίας δίχως να καταβάλλουν αποζημίωση η απάντηση είναι “Ναι”. Μια σειρά από χώρες έχουν ήδη προχωρήσει σε ενσωμάτωση της Συνθήκης του Μαρακές ή/και της Οδηγίας στο εθνικό δίκαιο και δεν υποχρεώνουν τους αρμόδιους φορείς να πληρώνουν εύλογη αμοιβή. Μεταξύ αυτών των χωρών

βρίσκονται οι ΗΠΑ, Ηνωμένο Βασίλειο, Γαλλία, Βέλγιο, Αυστραλία, Ουγγαρία, Σουηδία,

Ισπανία, Σλοβακία, Ρουμανία, Πολωνία, Παναμάς, Νορβηγία, Νιγηρία, Νέα Ζηλανδία, Ολλανδία, Μολδαβία, Μεξικό, Λιθουανία, Λετονία, Ιταλία, Ισραήλ, Ιαπωνία, Ιρλανδία, Εσθονία, Κροατία, Τσεχοσλοβακία, Αργεντινή κ.α. Γιατί όχι η Ελλάδα; Η Ελλάδα λοιπόν “πρωτοτυπεί” αρνητικά και προβλέπει αποζημίωση στους δικαιούχους, καταργεί το υφιστάμενο νομικό πλαίσιο και το αντικαθιστά με άλλο, παραβλέποντας το δικαίωμα που παρέχει η Οδηγία και προδικάζοντας “ζημιές” στους δικαιούχους.

Στο σχέδιο νόμου (όπως και στην ισχύουσα Υπουργική Απόφαση) περιορίζεται η υποχρέωση των εκδοτών στην παροχή στους αρμόδιους φορείς μόνο των ψηφιακών συγγραμμάτων της πρωτοβάθμιας, δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και του 10% της ετήσιας εκδοτικής τους παραγωγής. Αυτός ο περιορισμός που τίθεται δεν είναι αρκετός για την εξυπηρέτηση του σκοπού της Οδηγίας για “δίκαιη εξισορρόπηση δικαιωμάτων και συμφερόντων κατόχων δικαιωμάτων και χρηστών” (σκ.1 Οδηγίας); Πρέπει να προβλεφθεί και επιπλέον αποζημίωση που θα επιβαρύνει τις βιβλιοθήκες;

[2] Μέχρι να εκδοθεί η Υπουργική Απόφαση που προβλέπεται για να καθοριστεί μεταξύ άλλων η εύλογη αμοιβή δεν θα μπορεί να εφαρμοστεί ο νόμος στο σύνολό του. Άρα ουσιαστικά η Οδηγία δεν θα έχει ενσωματωθεί στο εθνικό δίκαιο και οι εντυποανάπηροι της Ελλάδας δεν θα έχουν τα ίδια δικαιώματα και δυνατότητες με αυτούς της Ευρώπης. Επίσης, δημιουργείται μεγάλη ανασφάλεια δικαίου, αλλά και έλλειψη δυνατότητας προγραμματισμού, ιδίως οικονομικού, όταν προβλέπεται η έκδοση μιας Υπουργικής Απόφασης, για την οποία είναι προφανές, από τη στιγμή που απλώς επαναλαμβάνονται τα κριτήρια της Οδηγίας, δεν έχει γίνει καμία προεργασία και άρα δεν είναι γνωστή και αποφασισμένη η κατεύθυνση της. Κρίνουμε ότι είναι προτιμότερο να παραμείνουμε στην ισχύουσα νομοθεσία και να καθυστερήσει η ενσωμάτωση, παρά να ψηφιστεί ένας νόμος, απλώς για να συμμορφωθούμε προσχηματικά, ενώ γνωρίζουμε όλοι ότι τα σοβαρά ζητήματα, που η Οδηγία ζητά από τα κράτη να ορίσουν, τα μεταθέτουμε σε μία μελλοντική υπουργική απόφαση.

[3] Το σχέδιο νόμου δεν προβλέπει κυρώσεις για τους εκδότες που δεν τηρούν την

υποχρέωσή τους να παρέχουν τα έργα τους και δεν δίνει τη δυνατότητα στους φορείς να προβούν από μόνοι τους στην μετατροπή των έργων. Άρα, εάν οι εκδότες δεν εφαρμόζουν το νόμο, οι διατάξεις του νόμου μένουν ανενεργές εις βάρος των εντυποαναπήρων.

[4] Προβλέπεται υποχρέωση του επωφελούμενου να καταβάλει το κόστος για τη δημιουργία αντιγράφου σε προσβάσιμο μορφότυπο, ενώ η Οδηγία απαγορεύει την καταβολή οποιασδήποτε αποζημίωσης από τους επωφελούμενους. Το κόστος, εάν προβλεφθεί, θα το επιβαρυνθεί η βιβλιοθήκη ή ο εκάστοτε φορέας.

[5] Ακυρώνει τις προσπάθειες των ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών που με δικές τους πρωτοβουλίες και επενδύσεις (τη στιγμή που ο κλάδος των εκδοτών παραμένει αδρανής και δίχως προτάσεις τεχνολογικού χαρακτήρα) έχουν αναπτύξει την σύγχρονη πλατφόρμα της AMELIB για την ασφαλή διάθεση προσβάσιμου περιεχομένου σε εντυποανάπηρους χρήστες. Οι παρεμβάσεις των ελληνικών βιβλιοθηκών έχουν συναντήσει -δίχως την οποιαδήποτε τεκμηρίωση- τη δυσπιστία μεγάλου μέρους του κλάδου των εκδοτών και την άρνηση του να συνεργαστεί. Η ορθή λειτουργία της πλατφόρμας της AMELIB καταλύει τις φοβικές διατυπώσεις του παρόντος σχεδίου νόμου, η γλώσσα του οποίου προδικάζει “παράνομες χρήσεις” από τους επωφελούμενους.

Στην πράξη άτομα με αναπηρίες και εντυποαναπηροι, οι οικογένειες αυτών, οι φορείς που στέκονται αλληλέγγυοι, οι δεκάδες εθελοντές που προστρέχουν για να καλύψουν τα κρατικά κενά, θα κληθούν να πληρώσουν την πρόσβαση τους στη γνώση και τη μάθηση την ώρα που οι βλέποντες συνάδελφοί τους λαμβάνουν δωρεάν τα προνόμια αυτά. Η ψήφιση ενός τέτοιου νόμου θα αποτελέσει μια πράξη ωμής διάκρισης ατόμων που χρήζουν της στήριξης της κοινωνίας προς όφελος μιας συνεχνιακής φοβίας.

Για τους λόγους αυτούς, σας καλούμε να δώσετε τις πραγματικές δυνατότητες πρόσβασης στους επωφελούμενους σε κάθε μορφή πληροφορίας και σε κάθε μέσο, όπως προβλέπει η Συνθήκη του Μαρακές και όπως καλύπτει απόλυτα η Ευρωπαϊκή Οδηγία, ενέργεια που απαιτεί την άμεση απόσυρση των σχετικών παραγράφων του υπό διαβούλευση σχεδίου

νόμου.

Γενικό Συμβούλιο Βιβλιοθηκών

Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος

Ένωση Ελλήνων Βιβλιοθηκονόμων & Επιστημόνων Πληροφόρησης Σύνδεσμος Ελληνικών

Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών